לו: הקומץ רבה פרק שלישי מנחות

והא רב חסדא ורבה בר רב הונא מצלו בהו באורתא. פסיעה ליה דהא דקאמר רב נחמן אין הלכה כרבי יעקב אלא משום שיהא הלכה כחכמים דאם כן לימא הלכה כחכמים אלא למימר דהלכה כתנא קמא והא דלא אמר הלכה כת"ק לפי שהדבר שנוי פתם ולא מזכר בה לשון רבים ולא לשון יחיד ט). מ"ר: **אי** קסבר לילה זמן **תפילין**. ואם"ת מכל מקום חולין כדאמרינן בפ' י) במה אשה (שבת דף סא.). גמרא ולא בתפילין דאפי' לנחמן דאמר שבת זמן תפילין לא יצא דלמא מיפסקן ואתי לאתויינהו ארבע אמות ברשות הרבים ומיהו לרבי עניני בר ששון דאמר בפרק במה אשה יוצאה (שם דף סד:) כ) בכגון לא אמרו אלא ברה"ר אבל בחצר שרי ניחא דהכא בחצר וא"ת פוסק כרבי עניני אבל לרב דאמר כל שאפשר תכמים לצאת ברה"ר אמרו לצאת בחצר קשה ואין לומר דמודה רב בנתים דשרי דהא אמרינן מ) ברים כיבה (שם מו.) הבירים והנזמים והטבעות הרי הן ככל הכלים הניטלים בחצר ואמר עולא מה טעם הואיל ואיכא תורת כלי עליהם ואם היו ראויין להתקשט לא היה לומר טעם (דמשמע) דשרי לטלטל משום תורת כלי אע"ג דלא חזי בשבת דמדמי ליה התם לברגא דנפטא וי"ל דמודה רב דתפילין דשרי בחצר דלא אפשרי אלא ברה"ר דלא דמי לשאר תכשיטין דגזר רב בחצר דלמא מיתאלי ואתי לאתויי לרה"ר אבל תפילין כיון דעשויין למשמש בתפילין מידכר דכיר ליה כדאמר בפ"ק דשבת (דף יב.) גמרא לא יצא החייט במחטו דאמר נ) שמואל יוצא אדם בתפילין עם חשיכה מ"ט כיון דאמר רבה בר אבוה חייב אדם לשמש בתפילין כל שעה ושעה הלכך מידכר דכיר להו וא"ת אם כן כי אמר רב (שבת דף סד:) כל שאפשר תכמים לצאת לר"ה אסור לצאת בחצר מון מכבול ופאה נכרית הוה ליה למימר נמי מון מתפילין וי"ל דלא מיירי רב אלא בתכשיטין ועוד משום דלמאן דאמר שבת זמן תפילין מ) הוא לא שייך למימר מון מתפילין ואם תאמר דהכא אמרינן דפק חשיכה לא חולין ולא מניח דבר אשי (דף יב.) קאמר יוצא אדם בתפילין ע"ש עם חשיכה משמע הא דפק חשיכה לא וי"ל התם ברשות הרבים והכא בחצר. מ"ר: **ושמרת** את החוקה הזאת למועדה בו'. בפרק בא סימן (מה א:) ונכוסף כילד מבברכין (ברכות דף מד:) דאמרינן דבני מערבא מברכי בתר דמסקלי תפילייהו לשמור מוקיו מפרש רבינו תם דלאחר שמסקלן את עליתו ליכא מאן דמברך דלא שייכא ברכה דלשמור מוקיו אלא מתפילין דוחקא דכתיב בהו מוקה ודווקא כשמסקלן סמוך לשקיעת החמה דדרשינן ימים ולא לילות ומתויב לסקלן כדאמרינן בסמוך הניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה וכירושלמי דברכות פרק היה קורא אמרינן נמי על מילתא דבני מערבא דמברכי לשמור מוקיו כמאן דאמר באחוקה תפילין הכתוב מדבר אבל למאן דאמר בשחוקה הפסח הכתוב מדבר לא א"כ כל שכן דלאחר ליצת לא מברך ובפרק בא סימן (מה א:) גבי יש טעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו דקאמר לאיתויי מצות ופריך לבני מערבא דמברכי לבתר דמסקלי תפילייהו לאיתויי מאי הוה מצי למימר כ) ליצת והאידנא לא מברכי לשמור מוקיו אפי' לאחר תפילין דבסמוך פסקינן דלילה זמן תפילין דקאמר הלכה ואין מורין כן ומדרבנן הוא דאסור דמיישינן שלא יישן בהם וקרא דושמרת את החוקה בחוקת הפסח הכתוב מדבר מ). מ"ר: **יצאו** שבתות וימים טובים שהן עצבן קרויין אות. לא משום לאפוקי בעשיית מלאכה לאפוי חולו של מועד דשרי בעשיית מלאכה איכא אות בפסח דאסור באכילת ממן ובסוכות ז) דחייב בסוכה ובפרק בתרא דמועד קטן (דף יט. ושם) משמע דחולו של מועד חייב דאמר התם כותב תפילין לעצמו ולאחרים בטובה דברי ר"מ ר' יהודה אומר מעריס ומוכר כדי פרנסתו את שלו וכותב לעצמו כו' אורי ליה רבה בר בר חנה לרב חגגאל וכן אורי ליה רב הלכה כותב ומוכר כדי פרנסתו משמע דמיגח במועד דאי משום לאחר המועד מה לי לעצמו מה לי לאחרים למה מותר לכתוב לעצמו שאין זה לוקח פרנסתו מיהו לאו דאיכא אפשר דרבי מאיר ור' יהודה לטעמייהו דאית להו שבת זמן תפילין בפרק בתרא דעירובין (דף לו:) עוד ראיה מירושלמי פרק בתרא דמועד קטן חד בר נש איכד תפילויי במועדא אתא לגבי רב חגגאל יא) שלח לגבי רבה בר בר חנה אמר ליה מ) יהיב יב) תפילויי ואזיל כתוב לך אמר ליה רב זיל כתוב ליה פירוש בלא הערמה מתני' פליגא על רב כותב הוא אדם תפילין ומזחה לעצמו הא לאחר אסור רב פתר לה בכותב להניח מ) ומסתמא רב מ) (גרסינן כו') הוה סבירא ליה כהלכתא דשבתות וימים טובים לאו זמן תפילין אפילו הכי שרי לכתוב ולמכור תפילין בלא הערמה ולרבה בר בר חנה ע"י הערמה דכולהו אמוראי סבירא להו שבת לאו זמן תפילין רב חסדא ורבה בר רב הונא ואע"ג דסבירא להו לילה זמן תפילין ומיהו נזה חולק הש"ס שלנו דרבה בר בר חנה סבר כרב והתם פליגי. מ"ר: **ידך** זו שמאל. ואם תאמר לעיל בפס"ק (דף י.) לחייתר ליה ד' דמעורע לגמורי חיד דקמילה דומלא כפו היינו נמי בימין אדרבה הוה לן לגמורי חיד בתפילין דהוי בימין ומאי ליה דילפינן יד מיד והתם ילפינן כפו מיד ושם לפרש דנימא ליה לגמורי התם עבודה מעבודה מיהו קשה דאתרוייהו מילף ושמא משום דלא דמי לההוא דהתם יד ממש והכא קיבורת בזרוע. מ"ר: רבי

ה"ג **מימים ולא כל ימים כו': אלא לפסח בלבד.** וה"ק עשה פסח מעשה לשנה: **נפקא ליה.** כלומר לעולם קסבר לילה זמן תפילין הוא ושבת מימעטיו ליה מהיכא דנפקא ליה לר' עקיבא: **שכן עלמן אות.** בין הקב"ה לישראל דכתיב (שמות לא) כי אות היא וגו': ז) **עובר בלאו.** דכתיב ושמרת וכל השמר לא תעשה הוא: **השמר דלאו לאו.** רבי אלעזר סבר השמר דכתיב במילתא דמזהר רחמנא לא תעשה הוי לאו גמור ללקות כגון (דברים כד) השמר בנגע צרעת דמשמע שלא יקון בהרתו וכן (שמות לד) השמר לך פן תכרות ברית וגו' אבל השמר דעשה כגון האי דמשמע ז) לעשות תפילין עשה הוא: **ואם לזמורן.** שלא יאכלו מותר להימון אפילו לאחר שקיעת החמה: **קסבר הלכה.** לילה זמן תפילין הוא: **ואין מורין כן.** שמא ישכחם ח) ויבן בהן מדקאמר ליה לשמורן קבעינא: **ידי יסדה ארץ וימיני וגו'.** מדכתיב ידי וימין ש"מ יד הייגו שמאל: ר'

ר' עקיבא אומר ט) יכול יניח אדם תפילין בשבתות ובימים טובים ת"ל [2] והיה ז) לאות על ידך ולטוטפת בין עיניך מי שצריכין אות יצאו שבתות וימים טובים שהן גופן אות אמר ר' אלעזר כל [3] המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה ור' יוחנן אמר [2] עובר בלאו אימא בר' אבין אמר ר' אילעא קא מיפלגי [1] דאמר ר' אבין אמר ר' אילעא כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה דמר אית ליה דר' אבין ומר לית ליה דר' אבין לא דכולי עלמא אית להו דרבי אבין אמר ר' אילעא והבא בהא קא מיפלגי מר סבר השמר דלאו לאו והשמר דעשה עשה ומר סבר השמר דעשה נמי לאו ואמר רבי אלעזר [4] [2] ואם לשמרן מותר ואמר רבינא הוה יתיבנא קמיה דרב אשי וחשך [3] והניח תפילין ואמרי ליה לשמרן קא בעי להו מר ואמר לי אין וחזיתיה לדעתיה דלאו לשמרן הוא [3] בעי קסבר [7] הלכה ואין מורין כן [7] אמר רבה בר רב הונא [8] חייב אדם [1] למשמש בתפילין בכל שעה [6] קל וחומר מציץ ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה והיה על מצחו תמיד שלא תסיח דעתו ממנו תפילין שיש בהן אזכרות הרבה על אחת כמה וכמה ת"ר ידך זו [1] שמאל אתה אומר שמאל או אינו אלא ימין תלמוד לומר [3] אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים ואומר [4] ידה ליתד תשלחנה וימינה להלמות עמלים ואומר [5] למה תשיב ידך וימינך מקרב חיקך כלה רבי

עין משפט נר מצוה

קא א מי"ר פ"ד מהל' תפילין הלכה י (סמג עשין מכ) טוש"ע א"ח סימן לח סע"ף ח:

קצא ב מי"ר שם הלכה יח: קצב ג ד מי"ר שם הל' יח (וכן) טוש"ע א"ח סי' ל"ט (סעיף כ:

קצג ה מי"ר שם הלכה יד (ופי"ט מהל' שבת הלכה טו) סמג שם טוש"ע א"ח סי' כה סע"ב:

קצד ו מי"ר פ"ד מהלכות תפילין הלכה ג סמג שם טוש"ע א"ח סי' מ ס"ב:

שיטה מקובצת

א) ואם לשמרן מותר וא"ת הכי בשבול לשמרן יעבור על לאו ד"ל דלקים קאמר אם כבר הם מונחים בראשו אבל להניחן לכתחילה לא קאמר וכן משמע בסמוך דקאמר קסבר הלכה ואין מורין כן וא"ת נהי נמי דלילה זמן תפילין הא לעיל [אמר] ראם חלצן אינו חוזר ומניחן ולפי מאי דפרישית דהכא מיירי לקיימן ניחא וא"ת הא אמרינן לעיל אם היה משכים לדרך ומתירא שמא יאבדו מניחן לכתחילה והיאך יעבור על לאו ד"ל דלעיל מיירי אחר עמוד השחר ומיהו לאו זמן תפילין הוא עדיין לכרן כראיתא בברכות [דף ט' ע"ב] (לכתחילה) [לתפילין] באחרי' דאמרי כדי שיראה חביבו ברחוק ד' אמות ויכירהו: ב) וחשך והוה מנית תפילי ולא סליק תפילי ואמרי: ג) הוא אלא קסבר ותיבת בעי נמחק: ד) למשמש. והא דאמרי' בכמס' סוכה רבנן דבי רב אשי אימתי דהויא ממשמשי בתפילייהו הוי מברכין וכי תעלה על דעתך דמברכי כל שעה ושעה דאמרינן הכא חייב למשמש כל שעה ושעה. משמרש דהתם לאו כמשמרש דהכא דהתם מיירי במשמש לתקנם ולהניחן במקומם אם נתפסו לצדדין: ה) קו"ת מציץ בר. גלוין והקשה הר"ר שמחה כיון דתפילין בעי כוונה איך יכול להתפלל או לקרוא ק"ש בהם והא אינהו נמי בעי כוונה ותירץ דהעוסק במצוה פטור מן המצוה כיון דאי אפשר לו לקיים שניהם ביחד ועוד הקשה ר"י הואיל ועוסק במצוה פטור מן המצוה מי שמניח [שמונחן] שלית תפילין עליו יהא פטור מלמפרע וכן כל תרי"ג מצות דליכא למימר דמיירי דאינו יכול לעשות שניהם בבת אחת דא"כ פשיטא דפטורים דאיך יעשה זאת ויניח זאת דאין אתה יודע מתן שכרן של מצות אלא ש"מ מיירי אפילו יכול לעשות שניהם בבת אחת אפ"ה פטור עיין חומ' ב"ק דף נ"ו ע"ב ד"ה בהתיא: ו) עובר בעשה דכתיב ושמרת את החוקה וגו' מימים ימימה ולא לילות לאו הבא מכלל עשה עשה הפ"ד ופה"ד עובר: ז) דמשמע שמור לעשות: ח) ישכחם בראשו ויישן בהן גו' לשומרן קא בעינא הפ"ד: ט) אמרי' בסוף: י) דחייב בסוכה. ולפי זה לאו זמן תפילין הוא ולפי הירושלמי לא משמע כן רבני התם מהו לכתוב תפילין לעצמו אמר ליה שרי רבני נמי מהו לכתוב ולמכור אדם שאין לו יציאה לדרך מעורב אמר ליה ובין דדרך לכתוב לעצמך משמע דזמן תפילין הוא בחול המועד ויש דחות דהני ד"ל דשבת ויו"ט זמן תפילין הוא אבל מ"מ דוחק הוא זה לומר דפ"ל בל הני אמוראי דהתם דלא כהלכתא. תו"א: יא) חגנאל שלחיה: יב) יהיב ליה תפילויי ואזיל:

מסורת הש"ס

א) [שבת סא. שיריזכין לה: לו. אמחים יט.]. ב) שיריזכין לו.. ג) גם זה שם, ד) [בשיריזכין לו. מיתא דהיה לך לאות על ידך מי שלבריכן אות מי' ויהיו קרא המוקדם שמות יג ט"ו]. ה) [עי' תוס' לעיל כ: ד"ה נפקא]. ו) שביעות ד. לו. מכות יג: פושט ה. אנחים קו. לקמן לט: ע"ז נא: פירוכין לו.. ז) [שבת יב. יומא ז:]. ח) [בהר"ף והרא"ש ליתא לכך ואומר למה יכו וכו' וכן בשלמות פ' בא מי' מה ליתא]. ט) [עי' הישב תוס' בילה ד"ה אין]. י) במה אשה ולא בתפילין ולקמן מלה בגמרא לפפי' כו'. ל"ק. כ) הכל כבכגון אלא אמרי. ל"ק. ל) [בפנינו שם איתא תנא דבי רבי ישמעאל]. מ) גירסת רש"י לא היה שייך כו'. נ) [לחודי ליצים. ל"ק. ס) [ועי"ע תוס' ברכות מד: תוס' מה נא: ד"ה ובנני מבברכא תוס' שוכה לט. ד"ה אבל לפניו]. ע) [ל הנ ליה תפילין ואת מהוא לך אחת לקמיה דרב אל"ל כתוב כו'. ל"ק. פ) נ"ל ומסתמא רב ס"ל כהלכתא דשבתות וי"ט לא] זמן תפילין דסולרה אמולתי ס"ל שבת לאו זמן תפלין ד"ה ורבה בר רב הונא תפ"ב דס"ל לילה זמן תפילין ואפילו הכי שרי לכתוב ולמכור תפילין כלא הערמה ולרבה בר בר חנה ע"י הערמה ומיהו הוה מולף כו'. ל"ק. ל) רש"ת מ"ו ועיין רש"ק.

תורה אור השלם

1. ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה: שמות יג י
2. והיה לאות על ידכה ולטוטפת בין עיניך כי בחזק יד הוציאנו יי ממצרים: שמות יג טז
3. אף ידי יסדה ארץ וימיני יטפחה שמים קרא אני אליהם יעמדו יחדו:
ישעיה מח יג
4. ידה ליתד תשלחנה וימינה להלמות עמלים וחלמה מיסרא מחקה ראשו ומחצה וחלפה רקתה: שופטים ה כו
5. למה תשיב ידך וימינך מקרב חיקך כלה:
תהלים עד יא

מוסף רש"י

ושמרת את החוקה. בפרשת קדש לי כתיב, ואיה אחת מד' פרשיות של תפילין אלא לענין פסח. לאיר כה לעל מיהה, ואלו מימים ימימה משנה לשנה ומתרגמינן מזמן לזמן (שיריזכין צו:). מי שצריכין אות. ימים שישראל צריכין להעמיד אות על עצמן לסיבה שהם מחזיקים מתורתו של הקב"ה, יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן אות בין הקב"ה לישראל דכתיב (שמות לא) כי אות היא ביני וביניכם (שם). השמר דלאו לאו והשמר דעשה עשה. פי' השמר אלא תעשה כן כגון השמר לך פן תכרות ברית (שם) ועמות לד) השמר לך פן תנקם ונו' (דברים יב) השמר בנגע הצרעת (שם כד) אלא יקון בהרתו, השמר דעשה כי הא דושמרת את החוקה (שם). והיה על מצחו תמיד. קרא יתירא הוא לכן דרשה, דהא סבר קנס ליה מקום, והיה על מצח אהרן (שמות יב:).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com